

Mia Bašić, studentica III. godine
Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu

**SEELS; "Rule of law, Human rights and European union"
Summer Academy, 25th and 26th june 2012, Becici, Montenegro,
Book of proceedings, Skopje, 2012, p. 224**

Sve zemlje Jugoistočne Europe dobile su priliku za članstvo u EU kako bi blisko surađivale s Unijom na planu ostvarivanja mira i promicanja stabilnosti, demokracije, vladavine prava i poštovanja ljudskih i prava manjina. Ova načela su važna za predpristupne strategije u regiji, procese stabilizacije i udruživanja u zemljama kandidatima (Hrvatska, Makedonija, Crna Gora i Srbija), ali i u zemljama koje su potencijalni kandidati (Albanija, Bosna i Hercegovina). Od ovih zemalja očekuje se potpuna primjena stečevina Vijeća Europe o ljudskim pravima (Konvencije o zaštiti ljudskih prava i temeljnih sloboda, dokumenata za zaštitu nacionalnih manjina, jezika manjina), kao i usvajanje bitnih preporuka drugih tijela Vijeća Europe.

Dio velikog pothvata u procesu ostvarivanja toga plana su i brojna savjetovanja koja okupljaju znatan broj sudionika zainteresiranih za postizanje europskih stečevina. Tako se u Bečićima (Crna Gora), 25. i 26. lipnja 2012. održala prva ljetna akademija SEELS-a posvećena vladavini prava, ljudskim pravima i Europskoj uniji. Akademija je ugostila brojne profesore i studente s pravnih fakulteta iz zemalja članica SEELS-ove mreže pravnika za Jugoistočnu Europu (*South East European Law School Network*). Tom prigodom, svoje radove izložilo je sedmero regionalnih i dvoje međunarodnih pravnih stručnjaka. Svi radovi izloženi na ovoj akademiji sabrani su u knjizi „Vladavina prava, ljudska prava i Europska unija“. Knjiga se sastoji od devet radova izloženih na akademiji, uz kratak predgovor. Na kraju knjige nalazi se zaključak sa sažetim prikazom mogućeg scenarija razvoja vladavine prava na prostorima Jugoistočne Europe u budućnosti.

Prvi rad „*Principle 'Rule of Law' or 'Rechtsstaatlichkeit' as basis for Human Rights Protection in European Union Law*“ (p. 11. – 34.) podijeljen je u tri poglavlja. Prvo poglavlje služi kao osnova na kojoj autori prof. dr. Darko Samardžić i prof. dr. Zlatan Meškić objašnjavaju kodifikaciju vladavine prava i osnovna prava u primarnom pravu, ali pokazuju i kako su ova prava u europskom pravu međusobno povezana. Drugo poglavlje, prema posebnoj strukturi europskog prava, objašnjava načelo supremacije, analizirajući ideju „Solange“ kako ju je kreirao njemački ustavni sud. U trećem poglavlju javljaju se različita pitanja potaknuta višestrukim pristupom nacionalnih ustava, međunarodnih konvencija i supranacionalnih prava, u traženju odgovora trebaju li različite jurisdikcije država, Europske unije i Europskog suda za ljudska prava (ECHR) biti usklađene ili barem moraju biti pojašnjene njihove ovlasti.

Drugi rad „*The Rule of Law and Human Rights Protection in Multicultural States of Western Balkans*“ (p. 35. – 48.) djelo je autorice prof. dr. Ivane

Jelić koja zastupa tezu o povijesnoj multietničnosti, multikulturalnosti i multinacionalnosti država zapadnog Balkana. Ove su prostore čak i prije moderne povijesti međunarodne zajednice, prelazili i osvajali različiti narodi, što dokazuje autoričinu početnu tvrdnju. Autorica citira književnika Ivu Andrića koji je jednom prigodom rekao kako je „Balkan istok za Zapad i zapad za Istok.“ Nadalje, autorica upozorava, imajući u vidu prethodna iskustva ali i dobre primjere nekih država, kako je potpuna zaštita manjinskih prava najbolji način za ostvarenje dugotrajnog mira i stabilnosti svuda, a pogotovo u regiji sa turbulentnim multikulturalizmom.

Treći rad „*Rule of Law and Protection of Minorities – a Contradiction?*“ (p. 49. – 66.) izložio je prof. dr. Hans-Joachim Heintze koji obrađuje temu vladavine prava i zaštite manjina. U radu ističe zahtjev od iznimne važnosti, a to je da upravljači trebaju provoditi vlast tako da ona ne ograničava okvire javnih normi. Ovo, naravno, podrazumijeva da vlast zna koje se norme mogu primjenjivati u pitanju manjina.

Četvrti rad „*On the Rule of Law in Croatia and the Role of the Constitutional Court*“ (p. 67. – 96.) izložio je doc. dr. sc. Petar Bačić. Autor je ovdje obradio temu vladavine prava u Republici Hrvatskoj i ulogu Ustavnog suda u ostvarivanju vladavine prava. Ustavni razvoj u RH i postupna stabilizacija državnih institucija od 1990. godine do danas, posebno se reflektiraju u teoriji i praksi ustavnog sudovanja. Dalje, autor dodaje kako je širenjem definicije vladavine prava kao temeljne vrijednosti ustavnog poretka i temelja za interpretaciju samog ustava, Ustavni sud ne samo značajno pridonio pojašnjavanju sadržaja tako složenog načela, već je dokazao i svoju sposobnost da pridonese cjelokupnoj konsolidaciji novih demokratskih ustavnih struktura.

Peti rad „*The Rule of Law and Protection of Human Rights in Macedonia*“ (p. 97. – 120.) djelo je prof. dr. Renate Treneske-Deskoske. Rad obrađuje temu vladavine prava i zaštite ljudskih prava u Makedoniji. Autorica smatra da je za konsolidaciju demokracije u Makedoniji potreban ustav koji počiva na načelima vladavine prava. Za postizanje ovog cilja, sve novostvorene institucije, političke i civilne, moraju poštovati vladavinu prava. Prof. Treneska-Deskoska naglašava kako konsolidacija demokracije sama po sebi nije stabilna. Naime, demokratske institucije su onaj faktor koji valja razvijati i podržavati uvjetima potrebnima za dalji razvoj demokracije. Također, autorica se u ovom radu bavi posebno osjetljivim problemom zaštite ljudskih prava u Makedoniji, naglašavajući pri tom ulogu Ustavnog suda u osiguravanju zaštite tih temeljnih prava svakog pojedinca.

Šesti rad „*The Concept of Fundamental Rights: Development, Principles and Perspectives*“ (p. 121. – 136.) izložio je doc. dr. sc. Đorđe Gardašević. U radu autor posebno analizira pojmove „osnovno“ (pravo) i „temeljno“ (pravo) što predstavljaju ključne elemente definicije koja zahtijeva da prava i slobode, kako bi uistinu bili „temeljni“, trebaju ispunjavati nekoliko osnovnih uvjeta.

Sedmi rad „*The Evolution of Human Rights Protection in the European Union and Implication of EU Charter of Fundamental Rights*“ (p. 137. – 160.) rad je prof. Fjoralbe Cake. Autorica obrađuje razvoj zaštite ljudskih prava

u Europskoj uniji s posebnim naglaskom na Povelju EU o temeljnim pravima. Prof. Caka je izložila pravni status Povelje i potrebu njezine implementacije u pravo EU, zaključivši da je usvajanje Povelje prijeko potrebno u svrhu zaštite ljudskih prava, zbog dalje spomenutih razloga: 1) Povelja predstavlja moderni međunarodni akt koji prati nedavne socijalne promjene i potrebe; 2) služi načelu demokratske legitimacije i vladavini prava u Europskoj uniji; i 3) osigurava načelo pravne sigurnosti u odlučivanju i drugim aktivnostima tijela EU.

Osmi rad „*The Prohibition of Discrimination on the Basis of Racial or Ethnic Origin under EU Law: The Racial Equality Directive: Key Issues and Challenges*“ (p. 161. – 198.) djelo je autorice Sine Van den Bogaert. U radu se govori o zabrani diskriminacije na osnovi rasnog ili etničkog podrijetla u europskome pravu, s posebnim osvrtom na *Direktivu o rasnoj jednakosti*, njezine ključne probleme i izvore. Autorica posebno analizira značenje diskriminacije u Direktivi u kojoj se govori o direktnoj i indirektnoj diskriminaciji. Direktna diskriminacija postoji onda kada se prema određenoj osobi postupa nepovoljnije nego prema drugoj ili kada se prema njoj postupalo ili će se postupati isključivo na osnovi njezina rasnog ili etničkog podrijetla. Indirektna diskriminacija postoji ondje gdje naizgled neutralna odredba, kriterij ili praksa stavljaju određene osobe u nepovoljan položaj, u usporedbi s drugim osobama, zbog njihove rasne ili etničke pripadnosti. Na kraju autorica zaključuje kako bi države članice EU trebale osigurati pravilnu primjenu jednakosti zakonodavstva, ali i da bi, također, trebale usvojiti cjelovitu manjinsku politiku poduzimanjem određenih mjera koje bi istodobno riješile stambeno pitanje, obrazovanje i zdravstvenu zaštitu manjina.

Deveti rad *Political Rights and Political Presentation as Human Rights with Special Focus on Bosnia and Herzegovina* (p. 199. – 220.), rad je prof. dr. Jasne Bakšić-Muftić koja obrađuje politička prava i političku reprezentaciju kao ljudska prava, ali s posebnim osvrtom na primjer Bosne i Hercegovine. Autorica tvrdi kako dominantne političke ideologije ukazuju na nedostatak doprinosa političara osiguravanju državne stabilnosti i ekonomskom razvoju i na njihov negativan doprinos integraciji BiH u Europsku uniju. Također, prof. Bakšić-Muftić naglašava kako snažno političko pouzdanje u političke scene susjednih zemalja pridonosi poteškoćama političke konsolidacije Bosne i Hercegovine.

Evidentno je iz ove edicije da je cilj SEELS-ove akademije bio prikupljanje različitih znanja i iskustava pravnih stručnjaka kako bi se razumjeli aktualni problemi vladavine prava u regiji i kako bi se što bolje implementirali zahtjevi koji omogućuju vladavinu prava kao zajedničkog ideala. Također, cilj akademije bio je i podizanje svijesti o osjetljivoj temi ljudskih prava, prilikom čega su dana otvorena upozorenja na njihovo često kršenje od strane građana, ali, nažalost, i od samih državnih vlasti, kao i vrlo važne smjernice pri hitnom rješavanju ovog gorućeg problema. Zato je ovo izdanje, za sve one koji žele proširiti uvid u posebnost problematike vladavine prava na području zemalja Jugoistočne Europe, uključujući i Republiku Hrvatsku, od izuzetnog značaja.